
Budeme technologickou velmocí. Vláda ukazuje cestu

Budeme technologickou velmocí. Vláda ukazuje cestu

15:23, 11.11.2008, autor: Petr Holub

Praha - Sněmovna schválila v prvním čtení novelu zákona o podpoře výzkumu. Vláda si od něj přitom slibuje, že umožní českým vědeckým týmům a technologickým firmám dosáhnout na finance.

Vydělají na tom prý všichni občané podle hesla "Věda dělá z peněz znalosti, inovace dělají ze znalostí peníze," které razí premiér Mirek Topolánek.

Na polovině cesty

Podle vládních expertů platí takové heslo dosud jen v omezené míře, jak dokazují v právě vydané studii "Analýza stavu výzkumu v ČR v roce 2008".

Studie ukazuje, že Česko vydává vzhledem ke své ekonomické síle na podporu výzkumu zhruba stejné částky jako ostatní evropské země a má i dostatek vědeckých pracovníků. V roce 2007 se země dostala na úroveň 0,6 procenta HDP a tuto částku se podaří udržet i napřesrok. Navíc se o třetinu zvýší, až Češi začnou čerpat evropské výzkumné dotace.

Česká věda ve světě - investice			
	Investice do VaV (v %HDP)	Veřejné investice do VaV (v %HDP)	Zaměstnanci VaV (na 1 000 zaměstnanců)
Nizozemsko	1,67	0,64	11
Rakousko	2,45	0,90	12
Slovinsko	1,59	0,35	12
Česko	1,54	0,60	9
Polsko	0,56	0,32	4

Horší je to zatím s výsledky. Kvalita vědeckých článků se v posledních letech zvyšuje měřeno počtem citací do té míry, že Češi jsou mezi novými členskými EU po Maďarech druhí. Stále však nedosahují úrovně "starých" členských států s výjimkou Řecka a Portugalska.

Češi nejsou schopni uplatit své vynálezy u Evropského patentového úřadu a ani se neblíží úrovni vyspělých zemí jako třeba Slovinci.

Na druhé straně se u nás úspěšně přebírají cizí patenty, což má za důsledek, že podle Světového indexu konkurenceschopnosti (GCI) táhnou českou ekonomiku právě inovace. Do té míry, že je země hodnocena lépe než jižní státy EU včetně Itálie a z nových členských zemí je nejlepší.

Český výzkum do českých firem

Posunout Čechy mezi technologické lídry má Topolánkova reforma, která sází na to, že bude podle exaktních kritérií podporovat jen ty nejlepší vědecké týmy. Zároveň podpoří domácí firmy, aby dokázaly využít vedle zahraničních vynálezů také nápady českých mozků.

Jádrem reformy je zákon, který právě projednává sněmovna. Sníží byrokracii při rozdělování vědeckých grantů a zajistí, aby státní podporu dostaly pouze výzkumné týmy s vysokým počtem citací. Třetím rozhodujícím krokem bude založení Státní technologické agentury. Tato sestra Grantové agentury se zaměří na podporu firem, které budou chtít vyvíjet nové technologie.

Topolánkuv návrh podporuje také ministr školství Ondřej Liška: "Předkládaná novela přispěje k odstranění překážek a bariér, které bránily efektivnějšímu a účelnějšímu poskytování podpory vědecké a výzkumné činnosti," chválí Liškova mluvčí, Kateřina Böhmová, Topolánkovo tažení proti byrokracii.

V zásadě výborná věc

"Novela je výborná věc," potvrzuje i předseda Akademie věd ČR Václav Pačes. Líbí se mu vznik technologické agentury a příslib, že se bude kvalita vědců hodnotit podle jasných kritérií.

Hodnocení se však ještě musí doladit. "V zásadě novou metodiku podporujeme. Vládní komise se ovšem chce při rozdělování peněz opírat jen o taková kritéria jako jsou citace, impakty a patenty. My navrhujeme, ať se vezmou za základ hodnocení, skutečné doporučení ale ať vydávají panely odborníků z celé Evropy. Pochopitelně to bude stát víc peněz, nakonec se to však vyplatí," navrhuje Pačes.

Podobně to vidí brněnská Masarykova univerzita. Její kancléř Jiří Nantl říká rovněž, že škola novelu v zásadě podporuje, zvláště z toho důvodu, že dává výzkumnou legislativu do souladu s právem Evropské unie.

S napětím očekává konkrétní opatření, která vláda po schválení zákona podnikne: "Důležité je, jak nastaví dlouhodobé základní směry výzkumu a jaké budou zvoleny mezíresortní a resortní koncepce podpory výzkumu."

Méně doktorandům, více podnikům

Kritičtější je pražská Karlova univerzita. "Obecné cíle reformy podporujeme," ujišťuje mluvčí Václav Hájek, ihned však dodává: "Bohužel na připomínky k návrhu paragrafovaného znění bylo pouhých deset pracovních dnů, celý proces proběhl ve zkrácené podobě. Možná i díky této skutečnosti je větší množství bodů, které by rozhodně stálo za to vyjasnit a napravit během druhého čtení ve sněmovně."

Podle mluvčího Karlovy univerzity návrh omezuje podporu pro studenty, kteří se v pozici doktorandů teprve zapojují do výzkumu. Návrh na druhé straně i nadále připouští podporu výzkumu v institucích, které trvale vykazují nízkou kvalitu.

Ještě přísnější je děkan Fakulty informatiky na Masarykově univerzitě Jiří Zlatuška. "Celá reforma sleduje jediný cíl, přesměrovat státní podporu výzkumu z univerzit do soukromých firem. Jde o zastřenou veřejnou podporu," namítá. Také podle něho chybí jasná kritéria hodnocení a rozdělování peněz tak zůstane pouze na Úřadu vlády.

Technologickou agenturu pokládá za zcela zbytečnou: "Měla by podporovat aplikovaný výzkum, ale ten často nerozlišíte od základního. My je chceme od sebe ostře rozdělit, ve světě se ale hranice mezi základním a aplikovaným výzkumem stírají," upozorňuje Zlatuška.

Doporučuje naopak zvýšit podporu univerzit. Technologickou velmoc mohou z České republiky udělat pouze jejich absolventi s výzkumnými zkušenostmi, kteří dokážou v praxi využít výsledků světové vědy.

Výzkum tramvají

Skeptikům dává za pravdu stínový ministr školství za ČSSD Jiří Havel: "Těžko můžu kritizovat návrh, který chce hodnotit vědecké týmy podle exaktních kritérií. Sám jsem ho navrhoval jako vicepremiér," připomíná.

Pochybuje však o užítku Technologické agentury. "Stát má podporovat základní výzkum. Při podpoře technologií jde spíše o povolenou cestu podpory soukromých firem," vysvětluje Havel a připomíná, že česká vláda například dlouhodobě podporuje vývoj tramvají.